

Wesselényi-Garay, Andor: Border Stone

Citation: Metszet, Vol 13, No 2 (2022), pp 58-63,

<https://doi.org/10.33268/Met.2022.2.8>

Received: 17 March 2022

Accepted: 20 April 2022

Published: 25 April 2022

Abstract: REDEVELOPED VILLA, BUDAPEST, HUNGARY; ARCHITECT: ÁDÁM PÁSZTOR

A client's dream to have a Scandinavian styled home in Budapest took form when remodelling an existing villa in the Buda Hills. Faced with the problems of an extremely steep site, hard to access by car, and the need for will lit spaces the designers adopted the idea of reversing the home: entrance, garage and living spaces sitting above the bedrooms and ancillary functions. Working with brick cladding, raw concrete, and daylighting as design tools a balance between exterior and interior has been achieved. Whether or not the home is Scandinavian in style is open for question as it seems to fit comfortably alongside its contemporaries found in modern Hungarian architecture.

01

HATÁRKŐ

VILLAÁTALAKÍTÁS MÁRIAREMETÉN | BUDAPEST

„Mindig szerettem volna skandináv lenni, de itt, Magyarországon. Titkos álmom, hogy felébredek, és minden magyar skandinávra változik. Az építészetről először nem a téglá, a fa, vagy a boltív, a gerenda, vagy a tér és a tömeg jut eszembe, hanem az ember, akinek életét megkönnyíti, akinek a vágyait teljesíti, céljai elérését segíti. Ha ehhez tudok én hozzáadni valamit magamból, rendet és harmóniát alakítva a káoszba, akkor elégedett lehetek. Mindez nem csupán funkcionális megfelelést, a program teljesítését jelenti, hanem viszonyulást a múltba, kortársakhoz, jövőhöz, tágabb és szűkebb épített és természeti környezethez. A jó építészet nem képzőművészet és nem is funkcionális megfelelés, én a mérnöki-esztétikai kiegyensúlyozottságban hiszek, mind az épületek, mind a tervező csapat szempontjából.”

- 01 Látcsónézet a szemközti hegy irányából. A fák lombkoronája eltakarja ugyan a legalsó medenceszintet, de jól kivehető az a klasszicizálás, amelyet a teraszpillérek ritmusa és a tengelybe helyezett nyílások hangsúlyoznak
- 02 A penthouse-okat idéző terasz kifejezetten városi gesztus, kulcselem ahhoz, hogy a házat valóban „villaként” lehessen értelmezni. A hátrafelé dőlő féltető és a pillérek kibújnak a téglaköpenyből, a földem a belsőben a megmaradt vakolattextilt is leveti

02

ÉPÍTÉSZ |
Pásztor Ádám

FOTÓ |
Mynerczán András, Pásztor Dávid

SZERZŐ |
Wesselényi-Garay Andor

—Mario Botta 1971-ben, nem sokkal diplomázása után kapott felkérést Carlo és Leontina Bianchitól arra, hogy megtervezze családi házukat a ticinói Monte San Giorgio lábánál fekvő telkükre. [1] A Via Fomeggie-ről nyíló utcavégi házhely meredeken szakad a Luganói-tó irányába, az 1972-re elkészült villa pedig – Botta eredeti szándékainak megfelelően – a mai napig városvégi határkőként jelöl mezsgyét káosz és kozmosz, hegyvidéki vadon és urbanizáció között. A kemény illeszkedést, „a hely megépítését” [2] célzó stratégia eredményeként született platóni beton-tégla kocka értelmezési mezeje a mai napig rendkívül tág. Tekinthető egyfajta regionalizmuseljárásnak annak ismeretében, hogy a forma valóban idézi a környéken egykor szép számmal épült roccolókat, madárlesek, arról nem is beszélve, hogy a felvezető híd enyészpontja tudatosan fordul a szemközti hegyoldalon [3] 1637-re kiépült Madonna-kegyhely irányába. [4]

—De épp ily relevánsnak tekinthető a villa mibenlétét firtató tipológiai diskurzus, amelyhez úgyszintén redőmentesen simul Botta alkotása, amikor eredettörténetét Le Corbusier vonatkozó épületein keresztül vezeti a klasszicizmusig. [5]

—Maglehet túlzás, de Pásztor Ádámék családi villájához a város irányából, alulról közelítve folyamatosan olybá tűnik, hogy ezt a beszélgetést folytatja a maga korlátosabb eszközeivel a Rézsű utca végén épült sötétbarna téglacsempe-doboz is. A Máriaremete utolsó telkén megvalósított átalakítás térbeli kontextusa, pozíciója és tájuraló potenciálja meglepően hasonlít a svájci példához, igaz, az eltérések is épp oly nyilvánvalóak.

—Tiszta lap helyett Pásztorék feladata az volt, hogy egy már meglévő, háromszintes családi házat alakítsanak korszerű villává kétáttalásos garázzsal, nagyvonalú építészeti megoldásokkal. Az eredeti, kissé suta tömegben belül adottság volt a földszintre installált, de végül befejezetlen uszoda is, amely – a meredek lejtésen túl – eleve lehetetlenné tett bárminemű kertkapcsolatot. Ennek felismerése és

01
0205
06

orvoslása tekinthető a ház által képviselt legnagyobb építészeti leleménynek, amely arra is biztosítékul szolgált, hogy Pásztorék darabját valóban villának lehessen tekinteni.

—Nehéz éles határvonalat húzni villa és családi ház között, de általánosságban annyi leszűrhető, hogy a villa urbánus, a családi ház pedig inkább vernakuláris, de minimum antiurbánus. [6] Előbbi egy városias sziget a természetben, ekként inkább uralja, koronázza a tájat; utóbbi inkább keresi kapcsolatait a környezetével, azzal összetartozónak tételezve saját magát. Előbbi szemléli, utóbbi használja a natúrát; a villa eredete a városi palota, a családi házé a parasztház.

—Figyelemre méltó, hogy Pásztor Ádámék – a kertkapcsolat hiányát orvosolandó – városi bérpalták penthouse-át telepítették a felső szintre, így végleg szakítottak azzal a tipológiai örökséggel, amelyet az itt álló családi ház is csak töredékesen tudott képviselni. Egynemű tömegforma váltotta a tető-fal-ablak-kémény alapelem-kompozíciót; a megmásíthatatlan adottságként örökölt L alakú elrendezést pedig a sötétbarna téglacsempe vertikális hálója tömörítette – a lehetőségek függvényében – kristályos tömeggé. A meredek terep miatt a középső szintű bejáratot áthelyezték a felső szintre, és az így létrejött híd

04
03

04

- 03 Oldalkerti homlokzat: a garázs „félszinteltolása”, megemelése az ablakkiosztás olyasfajta játékát teszi lehetővé, amely kimozdítja a felületet a lejtő irányába sugallott klasszicizmusból. A kép jobb alsó sarkán megjelenő teraszajtó a garázs alatt kialakított szobát csatolja a kerthez
- 04 Örökpanorámás penthouse: a tetőtéri terasz az átfutó nyersbeton felület és a tolófalak révén a nappali kiterjesztett része

alapvetően változtatta meg az érkezés dramaturgiáját azzal, hogy a telekre lépők szemhatárára csatolta a panorámát.

07

—A villahatást szolgálja még a négyoszlopos, portikusyszerű teraszalátámasztás, az ezt hangsúlyozó háromtengelyes kerti homlokzat, továbbá a felső szintű nappali is.

—Pásztorék eltávolították a tetőszintet és – a belső lépcsőházat megszüntetve – kis hozzáépítéssel illesztettek egy új, tágas lépcsőt a háló- és a nappali tér közé. Az emelkedő belmagasságú lakóterbe vezető íves fal mentén húzott lépcső indítása egyszerre reprezentatív és rendeltetésszerű: az áramló terek képzetét keltve csatolja a nappalihoz a hálókat egy szinttel lejjebb. A fürdőszobás, gardróbos hálósobák a középső szintre kerültek: ezeket a kertre nyíló, a házat átszűrő közlekedőre fűzték fel.

—Külön kihívást jelentett, hogy a megbízó a tervezés során rájött, hogy nem akar a villába költözni. Az épület onnantól eladásra készült, így a személyes vágyakat, egy család életmódjának lehetséges térbe öntését felváltotta a racionális mérlegelés, a megfelelés egy fiktív átlagvásárlónak. „A program kapcsán elindult húzd meg-ereszd meg játék bizonyult a legnehezebb feladatnak – írja Pásztor Ádám a tervezés történetét feldolgozó kéziratában. – A fiktív vásárló az üvegkorlátot jobban szerette, mint a pálcás fémet, a nagy garázst pedig még a nappali rovasára is jobban kedvelte, mint a lehető legtágasabb lakóteret.”

—Az agglomerációs autós életforma sajátos velejárója, hogy a kétállásos garázból nyílik a ház valódi előszobája, így Pásztor Ádám megtehetette, hogy a reprezentatív, tornácos bejáraton keresztül egy bútorszerű zsillippel reteszelve, de közvetlenül a nappali térbe vezesse a vendégeket. Nem tehetette meg ugyanakkor – noha szándékában állt –, hogy a kétállásos garázst elspórolja, amellyel azonban szükségképp gyengítette a völgyből olyannyira definitív villajelleget. Hiába a mégoly kulturált lehajtó: a Rézszű utcából érkezve a hely tektonikájába simuló ház már nem tudja maradéktalanul képviselni azt az építészeti állítást, mint amit megfogalmaz a völgy felé. A hátsó kert vonalánál induló túraösvényről pedig olyannyira kitett a „félteő” látványa, hogy felmerül: ezen a helyen a villajelleg egyik szükséges feltétele lett volna egy ötödik homlokzat. Igaz, hogy Pásztor Ádám eredeti elképzelése a tetőlátványt az ide telepített zöldégekkel kívánta oldani, jómagam azonban azon az állápon

- 05 Formálástörténeti diagram: jól látszik, hogy három mozdulat szervezi a házat. Az egyik a garázs felemelése, a másik a bejáratí könyök felbővítése, a harmadik pedig a féltető - alacsony hajlásszögű lapostető - kubuslezárás
- 06 Az eredeti házikó
- 07 A legfelső, nappali szint alaprajza a garázsszal ábrázolva

05

vagyok, hogy a villatipológia egyik sarokköve a természettől való műépítészeti elkülönbözödés, nem pedig az ahhoz történő – mégoly jószándékú – hasonulás. Ez pedig elkívánta volna a tető csempefedését még úgy is, hogy annak színét és textúráját – mint látni fogjuk – Pásztor az illeszkedés egy módozataként értékelte. Félreértés ne essék: nem átforduló, az ereszt elspóroló minimalizmusról álmodozom, hanem egy olyan felület koherens kialakítását hiánylom, amely hosszú percekig úszik az ösvényen gyaloglók szinte taktilis közelségében.

—Bevallom, engem a hideg ráz ki attól az álszemérmes etimologizálástól, amelyet kollégák mégoly jóhiszeműen végeznek az Építés szó kapcsán. A szerep és a hatás tökéletes félreértése, egyfajta szakmai hübrisz ez még akkor is, ha bizonyítottnak véljük a terek pszichopatológiai hatását, de még akkor is, ha a budai agglomerációt valóban egyetlen gigantikus tájsebnak, elvakart urbanisztikai szemölcsnek tekintjük. Különösen ebben a kontextusban rokonszenves Pásztor Ádám hozzáállása, aki mértéktartó józansággal állapítja meg, hogy „ezt a sebet már nem lehet begyógyítani, színbeli és formai visszafogottsággal, renddel javítani lehet rajta”. Jóllehet, némiképp ellentmond saját villakoncepciójának, mégis rendkívül rokonszenves építészeti gondolat, amikor így folytatja: „fontos volt számomra, hogy a ház sötét klinkerburkolatával beleolvadjon a környező erdőiségbe, és csak a betonpillérek rendje legyen érzékelhető a távolságból. Az álló klinker váratlan zsindeleszerűsége a környező erdővel folytat párbeszédet. Ez a játék a tektonika-atektonika, a sarokátfordulás és a kerámiagyártás természetes hibái miatti pikkelyszerűségben érhető tetten. Ebből a téglahéjből emelkedik a ház szíve, a látszóbeton pillérek és ferde tető alkotta egybetér. A tető alatti nappali teret mennyezet és padló közé feszített körös beépített bútorok tagolják. A kilátás pedig már az érkezőhídon felsejlik.”

—A felső szintű terasz kibújik a téglalőről, a belsőben pedig a nappali szint egybefüggőségét hangsúlyozó nyersbeton dobja le azt a vakolattextilt, amelyet a hazai építőipar kényszerűségből kent a terasz eredetileg látszó szerkezetére.

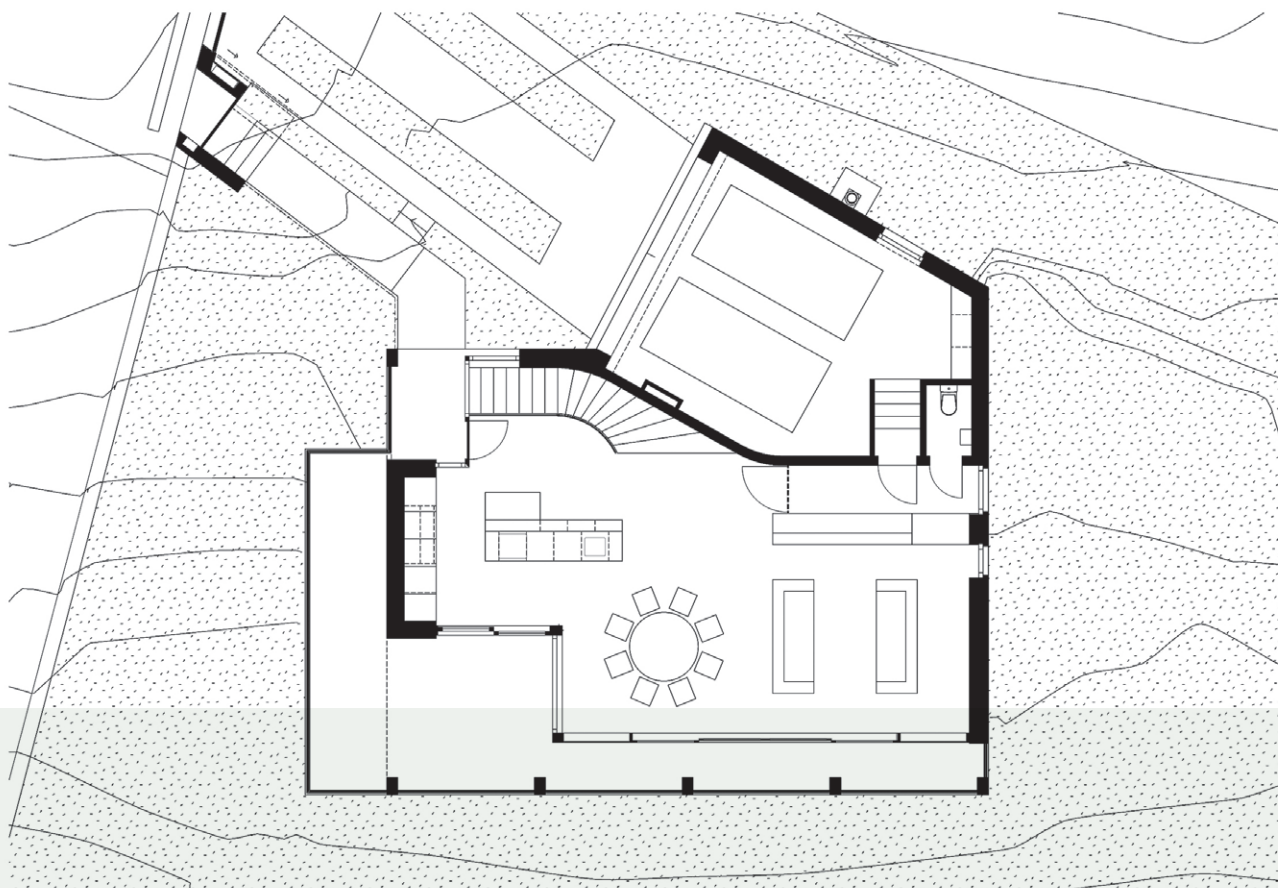
—Egy átalakítás estében mindig kérdés, hogy mennyit őrizzenek meg az eredeti jellegből, mennyit dobjanak el a már meglévő szerkezetekből, anyagokból. Hogy mi számít környezetbarátnak, takarékosnak és észszerűnek. És a legfontosabb: mi szolgálja legjobban az építészeti koncepciót. A skandináv villák hagyományát is finoman játékba hozó megoldásával Pásztor Ádám felette ökonomikus választ adott ezekre a kérdésekre úgy, hogy közben a hazai villaépítészet nagyjai felé is biccent egyet Janáky Istvántól Karácsony Tamásig, Zsuffa Zsolttól Kalmár Cicuig.

06

„ezt a sebet már nem lehet
begyógyítani, színbéli és formai
visszafogottsággal, renddel
javítani lehet rajta”

07

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Boissière, Olivier: *Les maisons du xxe siècle*, Éditions Pierre Terrail, Paris 1998, pp 134-141.
- [2] Davidovici, Irina: „Constructing the Site, The Ticino and Critical Regionalism (1978-1987)”, OASE 103, *Critical Regionalism Revisited*, pp 92-104.
- [3] Anderes, Bernhard: *Guida d'Arte della Svizzera Italiana*, Edizioni Trelingue, Porza-Lugano 1980, pp 332-333.
- [4] Libertini, Giacinto (ed): *Il Snatuario della Madonna di Campiglione di Caivano, nella sua dimensione storica, artistica e spirituale*, Fonti e Documenti per la Storia Atellana 8, Istituto di Studi Atellani, 2004, p 48.
- [5] Benton, Tim: *The Villas of Le Corbusier and Pierre Jeanneret 1920-1930*, Birkhäuser and Editions de La Villette, 2007.
- [6] Meggyesi, Tamás: *A városépítés útjai és tévútjai*, Műszaki Kiadó, Budapest 1985.

ÉPÍTÉS: Pásztor Ádám (Studio KRAFT), Kiss Tamás (Dot Design Kft.) | BELSŐÉPÍTÉS: Tőrös Ágnes, Ferth Tímea (Qvarta Kft.) | ÉPÍTÉS MUNKATÁRS: Botos András, Pintér Magdi, Mihály Mirtill | ÉPÜLETSZERKEZETI KONZULENS: Szecskő Heléna
TARTÓSZERKEZET: Szabó István | ELEKTROMOS TERVEZŐ: Aczél Dávid | GÉPÉSZET: Nyári Balázs, Németh Zsolt |
KERTÉPÍTÉSZETI TERVEZŐ: Nemes Zoltán, Dobos Ivett (Vár-kert Kft.)